

Werkzoekenden instrumentengids Eva

Handreiking instrumentenformat **Eva**

Voor instrumentbeheerders versie 3

01 | 10 | 2023

Inhoud

Vooraf	3
Wat is Eva?	3
Voor wie is deze handreiking?	3
Begrippenkader	4
Wat is een instrument?	4
Beschrijving kenmerken	5
Invoerwijzer	7
Stap 1: praktische kenmerken voor beschrijving instrument	8
Stap 2: Kenmerk koppelen Praktische kenmerken	11
Basiskenmerk: Tegels Werklandschap*	13
Basiskenmerk: Klantkenmerken*	18
Bijlage: Theoretische modellen	23
Het integratieve gedragsmodel	23
Model van kwetsbaarheid van Wanberg	24

Eva

dé werkzoekenden instrumentengids

Vragen over instrumentengids Eva of deze handreiking?

Neem contact op met het projectteam via denniseneva@vng.nl

Of kijk voor achtergrondinformatie op: <https://vng.nl/projecten/instrumentengidsen-dennis-en-eva>

Vooraf

Wat is Eva?

Om werkzoekenden optimaal te laten ontwikkelen is individueel maatwerk nodig. De haalbare eerstvolgende stap is voor iedere persoon anders en vraagt daarmee een andere aanpak. Daarom hebben gemeentelijke organisaties een rijk aanbod aan instrumentarium om in te zetten, passend bij de verschillende personen in het werkzoekendenbestand. Maar hoe houd je overzicht, hoe weet je wat je in kunt zetten en onder welke voorwaarden? Welke instrumenten zijn effectief? Om gemeenten en samenwerkingsverbanden hierin te ondersteunen, faciliteert VNG gemeentelijke organisaties met de digitale instrumentengids Eva. Eva staat voor effectief, vakbekwaam en actueel. Eva is ontwikkeld door VNG, in samenwerking met gemeenten, TNO, Sam en Divosa. We werken hierin samen om effectief gebruik van instrumenten te ondersteunen en deze kennis te verspreiden.

Eva is een digitale ondersteuningstool, die gemeentelijke organisaties zelf kunnen vullen met lokale instrumenten die bijdragen aan maximaal meedoen en/of de begeleiding naar werk. Door middel van filters en zoekfuncties kunnen professionals in één oogopslag zien welke instrumenten beschikbaar zijn voor een specifieke werkzoekende. Naast maatwerk faciliteert Eva ook beleidsmatige verbeteringen door het aanbod inzichtelijk en transparant te maken. Er wordt zichtbaar of het instrumentenaanbod optimaal is en hoe deze instrumenten worden beoordeeld door de professionals.

Voor wie is deze handreiking?

Deze handreiking is ontwikkeld omdat veel gemeentelijke organisaties behoefte hebben aan eenzelfde manier om hun instrumenten weer te geven in Eva. Om ervoor te zorgen dat iedere organisatie eenzelfde 'taal' hanteert bij de beschrijving van de instrumenten is een [instrumentenformat](#) ontwikkeld dat is verwerkt in Eva. Hierdoor worden instrumenten volgens een standaard opbouw ingevoerd in Eva. Bij de beschrijving van de instrumenten via het instrumentenformat sluiten we aan bij inzichten vanuit de wetenschappelijke literatuur. Deze handreiking is primair geschreven voor instrumentbeheerders met als doel om te informeren over de inhoudelijke invoer van instrumenten in de back end van Eva. Ondersteuningsmateriaal voor andere onderdelen van Eva is te vinden op de [website van VNG](#).

De handreiking is tot stand gekomen tijdens subgroep 'Eenheid van Taal', onder leiding van TNO en VNG. In deze subgroep participeerden zes gemeentelijke organisaties, namelijk: Amsterdam, BBSUO, Dalfsen, Den Haag, RSD de Liemers en Werkzaak Rivierenland. De resultaten van de focusgroepen zijn verwerkt in het Eva instrumentenformat en daarnaast geaccordeerd door de Werkgroep Eva van VNG.

Disclaimer

Eva wordt continu doorontwikkeld. Het kan daarom zijn dat deze handleiding inmiddels achterhaald is. De meest recente versies van alle ondersteuningsmaterialen zijn te vinden op de [website van VNG](#).

Begrippenkader

In deze handreiking wordt gebruik gemaakt van de term klant (cliënt, burger, werkzoekende, ...):

Een klant is een inwoner die in het kader van de Participatiewet begeleid wordt bij het vinden van algemeen geaccepteerde arbeid, een re-integratie traject, vrijwilligerswerk of scholing.

Daarnaast wordt er in deze handreiking geschreven over de professional (klantmanager, regisseur, werkcoach, werkconsulent, ...):

Een professional is de persoon die de klant vanuit de gemeentelijke organisatie ondersteunt.

Verder wordt er geschreven over de aanbieder, hiermee kan ook de leverancier worden bedoeld:

Een leverancier is de aanbieder partij/leverancier van het instrument.

Eerst beschrijven we in deze handreiking wat een instrument inhoudt en wat er wordt verstaan onder kenmerken in het instrumentenformat. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen meer inhoudelijke kenmerken – basiskenmerken – en praktische kenmerken. Vervolgens wordt per groep kenmerken een overzicht gegeven van de in te voeren velden, met uitleg indien relevant. In de bijlage wordt een beschrijving gegeven van de theoretische modellen die de basis vormen voor de kenmerken gericht op de klant van het instrumentenformat.

Wat is een instrument?

Een instrument is een middel dat op tijdelijke basis ingezet wordt om een vastgesteld doel te bereiken binnen het ontwikkeltraject richting werk, participatie, ondernemerschap of scholing van de klant.

Het gaat bij een instrument om wat je inzet om de klant zich verder te laten ontwikkelen richting werk of participatie. De gespreksvaardigheden/het handelen van de professional zijn geen instrumenten op zich. Gemeentelijke organisaties kunnen Eva zelf vullen met (lokale) instrumenten. Bij het vullen wordt vaak begonnen met het huidige aanbod van re-integratie instrumenten van de sociale dienst.

Figuur 1. Tegels van het werklandschap Eva

Beschrijving kenmerken

De instrumenten in Eva worden beschreven op verschillende kenmerken. We onderscheiden daarin basiskenmerken en praktische kenmerken.

- **De basiskenmerken** zijn de kenmerken die inhoudelijk helpen om te zoeken naar instrumenten die passen bij de klant. We onderscheiden daarbij een tweetal kenmerken: tegels en klantkenmerken.
 - Het eerste basiskenmerk bestaat uit de **tegels van het werklandschap** (zie Figuur 1). Dit werklandschap visualiseert de generieke dienstverlening die gemeenten bieden om klanten te begeleiden naar participatie of (on)betaald werk. Het bestaat uit verschillende dienstverleningstegels. Bij iedere 'tegel' staat een beschrijving wat gemeenten doen in dit element van de dienstverlening en hoe dit het best vormgegeven kan worden. Het landschap is geen stroomschema. Het zijn losse elementen die per klant samengesteld worden in een aantal tegels en de volgorde ervan. Waar nodig kunnen de tegels herhaald worden. Verderop in deze handreiking worden de tegels beschreven.
 - Het tweede basiskenmerk **klantkenmerken** gaat over veranderbare kenmerken van de klant die invloed hebben op het meedoen in de maatschappij, vinden en behoud van werk. Verderop in deze handreiking worden de klantkenmerken beschreven. In de bijlage wordt weergegeven hoe deze klantkenmerken samenhangen met de theoretische achtergrond: de onderdelen uit het integratieve gedragsmodel (IGM).
- **De praktische kenmerken** geven een beschrijving van de opbouw van een instrument. Denk hierbij aan de specifieke informatie over het instrument, zoals het doel, de aanbieder, de locatie, de duur, de kosten en hoe je iemand kunt aanmelden.

Zie Figuur 2 voor een overzicht van alle basiskenmerken en praktische kenmerken in het instrumentenformat.

Tip

Bij het beschrijven van de instrumenten is het belangrijk om telkens in gedachten te houden voor wie de informatie wordt geschreven. Idealiter worden de teksten ook begrepen door de klanten. Maak bijvoorbeeld gebruik van simpele taal (**taalniveau B1**) en gebruik aanspreekvormen zoals 'je'.

Instrumentenformat 2023

Organisatie	Onderscheidende aanpak	Tegels werklanschap ▼	Contactpersonen
Aanbieder ▼	Voorwaarden deelname	☐ Melding	☐ Intern ☐ Extern
Naam instrument	Werkafspraken	☐ Diagnostiek	<input type="text" value="Naam"/>
Samenvatting	Samenwerkingspartners	☐ Oriëntatie	<input type="text" value="Telefoon #"/>
Doel	Toelichting doelgroep	☐ Maatschappelijk fit	<input type="text" value="Mail"/>
Werkwijze	Aanvullende informatie	☐ Werk fit	Groep/Individueel
Uitvoeringsvorm	Aanmeldingsinstructies	☐ Opleiden	Locatie(s) uitvoering
☐ (Bij)scholing	Totale duur	☐ Bemiddelingen	Naam / Type / Adres / Beschrijving
☐ (Vrijwilligers)werk	<input type="text" value="#"/> Uren / Dagen / Weken / Maanden	☐ Plaatsing	Doelgroepen ▼
☐ Bemiddeling	Intensiteit	☐ Nazorg	Registratiecodes
☐ Coaching	<input type="text" value="#"/> Uur per week	Klantkenmerken ▼	Aanvullende inhoud
☐ Leerwerktraject	Totale kosten	☐ Psychosociale aandachtspunten	Links / Downloads / Videos
☐ Materiele ondersteuning	<input type="text" value="#"/> Euros	☐ Lichamelijke aandachtspunten	Beschikbare gebieden
☐ Onderzoek	Toelichtingen	☐ Praktische aandachtspunten	Regios / Gemeenten / Wijken
☐ Opleiding	Duur / Intensiteit / Kosten	☐ Basisvaardigheden	
☐ Subsidie/Voucher		☐ Sociale- en culturele vaardigheden	
☐ Tolken/Vertalen		☐ Basis werknemersvaardigheden	
☐ Verwijzing		☐ Toekomstige werknemersvaardigheden	
☐ Vragenlijst		☐ Sollicitatievaardigheden	
		☐ Diplomen, certificeren en praktijkverklaring	
		☐ Werkervaring	
		☐ Beroepskeuze, beroepsvoorkeur en beroepsoriëntatie	
		☐ Willen en geloof in eigen kunnen	
		☐ Zelfregie/zelfsturing	
		☐ Sociale steun en netwerk	

Figuur 2. Het instrumentenformat met een overzicht van in te voeren kenmerken

Invoerwijzer

Alle kenmerken van het instrumentenformat corresponderen met de in te voeren velden in de back end. Hieronder worden alle velden één voor één beschreven. Er zijn verplichte en niet-verplichte velden. De verplichte velden zijn gemarkeerd met een ster (*). Verder zijn er verschillende types velden. Zie Tabel 1 voor een overzicht.

Tabel 1: Overzicht van type invoervelden met bijbehorende iconen

Icoon	Type veld	Beschrijving
	Open tekstveld	Vrije invoer van tekst
	Nummerveld	Alleen invoer van getallen
	Ja / nee-selectie	Ja / nee
	Enkelvoudige selectie	Meerkeuzeveld met maar één mogelijke selectie
	Meerkeuzeveld	Keuze uit één of meer bestaande opties
	Koppeling	Instrument dient gekoppeld te worden met dit kenmerk

Let op: de iconen in Tabel 1 worden alleen gebruikt in dit document en zijn dus niet in de back end terug te vinden.

Invoer van een (nieuw) instrument vindt in de back end plaats in twee stappen. In Stap 1 worden de meeste open velden en meerkeuzevelden ingevuld. In Stap 2 worden zogenoemde **koppelingen** gemaakt. Dit is aangegeven met het 'koppelicoon' . Het kan nodig zijn om eerst de te koppelen informatie in te voeren in het hoofdmenu, alvorens deze koppeling met een instrument te kunnen maken. Lees voor meer informatie over het koppelen van velden de 'Handleiding cms Eva'. Deze is te vinden op de [website van VNG](#).

Hieronder volgt per stap een beschrijving van alle kenmerken zoals deze ingevoerd kunnen worden in de back end van Eva.

Stap 1: Kenmerken voor beschrijving instrument

Hier volgt een overzicht van alle velden in de back end van Eva, op volgorde van invoer. Deze stap 1 bevat de kenmerken van het instrument met een korte uitleg. De te maken koppelingen staan beschreven in de volgende stap.

* = Verplicht veld

	Organisatie* Kies bij welke organisatie het instrument hoort.
	Aanbieder* Kies de naam van de aanbieder van het instrument.
	Naam instrument* Een beschrijving van de naam van het instrument.
<input data-bbox="338 866 379 900" type="radio"/>	Publiceren Wil je het instrument publiceren? Ja/Nee.
	Publiceer vanaf Er kan optioneel een specificatie van de begin- en einddatum gegeven worden.
	Publiceer tot en met Er kan optioneel een specificatie van de begin- en einddatum gegeven worden.
	Samenvatting* Een beknopte samenvatting (maximaal 500 tekens) van het doel en de werkwijze van het instrument.
	Doel* Wat is het beoogde resultaat na inzet van dit instrument?
	Werkwijze* Welke werkwijze wordt er gehanteerd? Denk hierbij aan de manier waarop het instrument wordt uitgevoerd, de activiteiten/ werkzaamheden waaruit een instrument bestaat en de onderwerpen/modules die hierbij aan bod komen.
	Uitvoeringsvorm* Op welke manier wordt het instrument uitgevoerd? Meerdere opties zijn mogelijk. <ul style="list-style-type: none">• (Bij)scholing• (Vrijwilligers)werk• Bemiddeling• Coaching• Leerwerktraject• Materiele ondersteuning• Onderzoek• Opleiding• Subsidie/Voucher• Tolken/Vertalen• Verwijzing• Vragenlijst
	Onderscheidende aanpak Wat maakt het instrument onderscheidend?

Voorwaarden deelname

Een beschrijving van de voorwaarden waaraan een klant moet voldoen om deel te nemen en/of een instrument te gebruiken. Denk bijvoorbeeld aan voorwaarden zoals leeftijd, het taalniveau, opleidingsachtergrond, beschikbaarheid, werkervaring, vaardigheden, etc.

Werkafspraken

Welke (werk)afspraken zijn er gemaakt rondom het gebruik van het instrument met gemeenten/aanbieders? Bijvoorbeeld: Wie nodigt wie uit? Hoe verloopt het evaluatieproces? Wie begeleidt de kandidaat? Hoe houdt de begeleider de kandidaat op de hoogte?

Samenwerkingspartners

Vermeld hier eventuele relevante partners die samen werken met de aanbieder en/of uitvoeringsorganisatie.

Toelichting doelgroep

Een nadere omschrijving of toelichting van de doelgroep(en) zoals opgegeven in het doelgroepen veld.

Aanvullende informatie

Beschrijving eventuele bijzonderheden/aanvullende informatie.

Aanmeldinstructies

Beschrijf hoe het aanvragen van dit instrument verloopt. Zo weet de professional hoe een klant aangemeld kan worden.

Totale duur

De totale duur van de uitvoering van het instrument in de eenheid aangegeven in het volgende veld.

Totale duur (eenheid)

Kies uit een dropdownmenu één van de volgende opties:

- u(u)r(en)
- dag(en)
- we(e)k(en)
- maand(en).

Toelichting duur

Eventuele toelichting op de duur.

Intensiteit

De intensiteit van het instrument in hoeveelheid uur per week.

Toelichting intensiteit

Eventuele toelichting op de intensiteit.

Totale kosten

De kosten van het instrument zijn in totaal (n) euro.

Toelichting kosten

Eventuele toelichting op de kosten. Bijvoorbeeld: Betreft het een indicatie? Verschillen de kosten per traject? Zijn de kosten inclusief of exclusief btw?

Stap 2: Koppelen instrument aan diverse kenmerken

Hieronder een overzicht van alle te maken koppelingen met het instrument, op volgorde van invoer in de back end van Eva.

* = Verplicht veld

Tegels werklandschap*

Zie de basiskenmerken verderop in deze handreiking voor een uitgebreide beschrijving van de tegels van het werklandschap.

- Melding
- Diagnostiek
- Oriëntatie
- Maatschappelijk fit
- Werk fit
- Opleiden
- Bemiddeling
- Plaatsing
- Nazorg

Klantkenmerken*

Zie de basiskenmerken verderop in deze handreiking voor een uitgebreide beschrijving van de klantkenmerken.

1. Beroepskeuze, beroepsvoorkeur en beroepsoriëntatie
2. Willen en geloof in eigen kunnen
3. Sociale steun en netwerk
4. Zelfregie/zelfsturing
5. Aandachtspunten klant
6. Basisvaardigheden
7. Sociale en culturele vaardigheden
8. Werknemersvaardigheden
9. Sollicitatievaardigheden
10. Vakvaardigheden

Contactpersonen (intern/extern)

Dit is een keuzelijst van eerder aangemaakte contactpersonen. Als een contactpersoon nieuw is moet deze eerst in Eva ingevoerd worden, voorafgaand aan het aanmaken van een nieuw instrument.

Kies de contactpersoon uit de keuzelijst en geef aan of het een interne of externe contactpersoon betreft. Eventueel is een label toe te voegen.

Groep/individueel

Wordt het instrument in een groep en/of individueel aangeboden?

Indien beide van toepassing zijn dient er twee keer een groepsvorm gekoppeld te worden.

Locatie(s) uitvoering

Waar wordt het instrument uitgevoerd? Meerdere locaties kunnen worden toegevoegd, met verschillende types. De volgende gegevens kunnen worden ingevoerd:

- Naam

- Type, kies uit:
 - Adres
 - Aanbieder
 - Werkgever
 - Gemeente
 - Klant thuis

- Adres

- In gebruik (ja/nee)

Het 'In gebruik'-veld kan relevant zijn indien een specifiek adres van een instrument bijvoorbeeld alleen in de zomer in gebruik is. Adressen dienen vooraf zelf gecreëerd te worden voor deze hier als keuzeoptie verschijnen. Ga hiervoor in het hoofdmenu links naar 'Adressen'. Zie adressen hieronder voor keuzemogelijkheden.

- Beschrijving

- Instrument*

Doelgroepen

Een instrument kan gericht zijn op (een) specifieke doelgroep(en). Elke organisatie kan zelf doelgroepen aanmaken voor de relevante instrumenten.

Belangrijk! Er is geen doelgroep 'algemeen', omdat de term 'algemeen' verwarrend kan werken; is een algemeen instrument geschikt voor iedereen inclusief alle doelgroepen, of juist geschikt voor iedereen behalve de specifieke doelgroepen? Een instrument zonder doelgroep is geschikt voor iedereen. Een instrument met doelgroep is *in het bijzonder* geschikt voor de desbetreffende doelgroep. Het wordt dan ook **sterk afgeraden om een doelgroep 'algemeen' aan te maken**.

Registratiecodes

Mogelijkheid tot invoering van de registratiecodes van het instrument ten behoeve van het eigen zaaksysteem inclusief label.

Aanvullende inhoud (links, downloads, video's)

Hier bestaat de mogelijkheid om nog aanvullende inhoud toe te voegen. Links zijn voor verwijzingen naar externe websites, downloads voor het toevoegen van bestanden en video's om bijvoorbeeld een YouTube filmpje aan het instrument toe te voegen.

Beschikbare Regios

Regio's zijn voorgedefinieerde categorieën. Kies hier de regio waar het instrument uitgevoerd wordt. Er zijn meerdere regio's toe te voegen.

Beschikbare Gemeenten

Gemeenten zijn voorgedefinieerde categorieën. Kies hier de gemeente waar het instrument uitgevoerd wordt. Er zijn meerdere gemeenten toe te voegen.

Beschikbare Wijken

Kies hier de wijk waar het instrument uitgevoerd wordt. De wijk dient vooraf zelf gecreëerd te worden voor deze hier als keuzeoptie verschijnt. Ga hiervoor in het hoofdmenu links naar 'Wijken'. Bij het creëren van een wijk kan een zelfgekozen naam van de wijk ingevoerd worden en moet een keuze gemaakt worden voor de gemeente waarin deze wijk zich bevindt. Gemeente is wederom een keuzelijst. Er zijn meerdere wijken toe te voegen.

Basiskenmerk: Tegels Werklandschap*

Hieronder worden de verschillende tegels van het werklandschap voor werkzoekenden (Eva) beschreven. Er dient tenminste één tegel gekoppeld te worden aan een instrument.

* = Verplicht veld

Melding

Een klant meldt zich bij de gemeente met het verzoek tot ondersteuning naar participatie of werk. Vaak gaat deze aanvraag gepaard met een aanvraag voor een inkomensondersteuning. Persoonlijk contact is hierbij essentieel. Klanten komen met een hulpvraag en hebben hiervoor vaak al een drempel moeten overwinnen.

Het is daarom van belang dat de toegang laagdrempelig is en de professional een open houding heeft. De professional noteert basisgegevens eenmalig en registreert deze voor meervoudig gebruik. Naast de direct voorliggende vraag is de professional ook alert op andere (acute) problemen en signalen die voorkomen bij kwetsbare groepen. Bijvoorbeeld laaggeletterden of jongeren met beperkingen die de overstap maken van school naar werk. Bij dergelijke signalen neemt de professional actie of draagt de klant warm over naar het juiste loket. De professional is zorgvuldig en concreet, zodat de klant zich begrepen en goed geholpen voelt.

Diagnostiek

Bij de intake gaat de professional dieper in op de hulpvraag van de klant. De professional verdiept zich in en maakt een analyse van de informatie die al bekend is en bespreekt de huidige situatie met de klant op de verschillende levensgebieden, mogelijkheden, belemmeringen, motivatie, drijfveren, werk- en opleidingsachtergrond. Daarna stelt de professional een (eerste) klantbeeld op.

Op basis van één of meer (1 tot 4) gesprekken wordt het klantbeeld gevormd en zet de professional instrumenten in voor de klant die bijvoorbeeld het vertrouwen in eigen versterken en daarmee perspectief bieden op (arbeids)participatie. Het klantbeeld is niet statisch, maar continu in ontwikkeling door bijvoorbeeld nieuwe informatie, gebeurtenissen in het leven van de klant en/of door de inzet van instrumenten. Na de inzet van een instrument evalueert de professional samen met de klant wat het effect is op het klantbeeld en past deze aan. Vervolgens wordt op basis van het nieuwe klantbeeld bepaald wat een volgend passend instrument is.

Voorbeelden van instrumenten Diagnostiek

Hulpvraag verhelderen door

- Uitvraag levensgebieden en persoonskenmerken, al dan niet met behulp van gevalideerde diagnose-instrumenten
- Motivatie en onderliggende factoren, perspectief, persoonskenmerken, affiniteiten
- Vaardigheden (basis- werknemer-, vakvaardigheden, ervaring, opleiding etc.)
- Belemmeringen (fysiek, mentaal, praktisch)
- Beeld dat de klant van zichzelf heeft
- De urgentie van de belemmering(en)
- Snelheid van verwacht resultaat
- Eenvoudige/haalbare doelen en interventies

Klantbeeld vormen bestaande uit tenminste:

- Opstellen plan van aanpak en perspectief, weeg daarvoor de situatie en levensgebieden
- Klantprofiel aanpassen n.a.v. interventies/ instrumenten: hebben deze het verwachte effect?

Maatschappelijk fit

Om naar vermogen mee te kunnen doen in de maatschappij, moeten er een aantal leefgebieden in de basis op orde zijn. De Zelfredzaamheidmatrix (ZRM) geeft een overzicht van de leefgebieden die kunnen worden uitgevraagd. De diagnostische informatie is de basis voor verdiepende gesprekken. Hierbij is er aandacht voor de basisvaardigheden, want deze zijn noodzakelijk om maatschappelijk mee te kunnen doen. Als het nodig is, wordt integrale samenwerking gezocht in het brede sociaal domein en met andere lokale maatschappelijke partners.

Maatschappelijk fit kan een opstap zijn naar betaald werk, maar betaald werk is niet voor iedereen haalbaar. Dan is participatie het hoogst haalbare. Bijdragen naar vermogen vereist zorgvuldig bepalen wat haalbaar is.

Voorbeelden van instrumenten Maatschappelijk fit

- Basisvaardigheden (taal, rekenen, sociale vaardigheden en digitale vaardigheden)
- Financiële situatie (schuldhulp, voedselbank, voorzieningen check), stress-sensitieve begeleiding

Inzet van participatie-instrumenten

- Vrijwilligerswerk
- Dagbesteding
- Mantelzorg

Oriëntatie

Zowel de arbeidsmarkt als klanten ontwikkelen zich. Bij deze tegel onderzoekt de professional samen met de klant wat een passende (loop)baan is en wat de kansen zijn op de huidige arbeidsmarkt. Dit kan door middel van testen, stages, netwerkgesprekken, oefeningen, huiswerk (opgaven) en gebeurt vaak stapsgewijs. De uitkomst biedt een richting en perspectief om werk of een opleiding te vinden en wordt daarmee onderdeel van het klantbeeld.

Voorbeelden van instrumenten Oriëntatie

- Testen (competenties, capaciteiten en leervermogen, affiniteiten, beroepen)
- Mogelijkheden van functies en bedrijven zoeken
- Inzicht in (groei)mogelijkheden die een functie/ bedrijf kan bieden
- Begeleidingsgesprekken, benadruk dat een baan een stap is/kan zijn naar een volgende baan
- Werkervaringsplekken/stages om het werk en de omgeving te ervaren

Werk fit

Het doel van werk fit is klanten te versterken om betaald werk of een opleiding te kunnen doen.

Op basis van het klantbeeld wordt gewerkt aan verschillende vaardigheden, aan het verder ontwikkelen van talenten en aan het omgaan met/oplossen van belemmeringen. Dit gebeurt vanuit een eerstvolgende haalbare stap in de ontwikkeling die de klant kan maken en kan parallel lopen met de tegels Oriënteren en Opleiden (werk-leertrajecten). Belangrijk is dat de klant deze stap succesvol behaalt, wat bijdraagt aan het versterken van het zelfvertrouwen. Waar mogelijk wordt het leren van de verschillende vaardigheden geïntegreerd met (onbetaald) werk. Voortdurend wordt het klantbeeld uitgebreid, aangepast en vastgelegd.

Voorbeelden van instrumenten Werk fit

Blijvend werken aan perspectief

- Het perspectief is de motor

Werken aan vaardigheden

- Werknemersvaardigheden
- Vakvaardigheden
- Sollicitatie vaardigheden
- Presentatievaardigheden

Werken aan motivatie

- Vertrouwen in eigen kunnen
- Inzet van eigen netwerk door persoon zelf
- Het belang van werk

Werken aan volharding

- Probleemoplossend vermogen vergroten
- Werk met leerdoelen i.p.v. prestatie doelen

Werken aan belemmeringen

- Job coaching
- Mentale en fysieke gezondheid
- Vervoersproblemen
- Opvang voor zorgtaken

Bemiddeling

De professional weegt het geheel aan diagnostische informatie, affiniteiten en competenties van de klant en koppelt deze aan vacatures en/of werkgevers. Vacatures kunnen al vacante plekken zijn, maar ook toekomstige vacatures. Toekomstige vacatures bieden meer kansen voor de doelgroep van de participatiewet, omdat er voorbereidingstijd is. Toekomstige vacatures kunnen ontstaan door groei van een bedrijf, aanpassing van bedrijfsprocessen en verwacht verloop door onder andere pensionering en opleiding van het huidige personeel. Denk hierbij ook aan de details zoals de match tussen persoonlijke aspecten/affiniteiten, werkomstandigheden en cultuur van het bedrijf. Bij hetzelfde beroep kan de functie in het ene bedrijf anders zijn dan in het andere.

Belangrijk is om in affiniteiten, talenten, competenties en leervermogen te denken in plaats van in behaalde opleidingen en werkervaring. Het is daarom belangrijk dat werkgevers vacatures ook in competenties beschrijven.

Voorbeelden van instrumenten Bemiddeling

- Speeddates
- Verkennend gesprek
- Sollicitatiegesprek
- Ondersteunende begeleiding tijdens gesprek

Werkgevers Service Punt (WSP)

- Wederzijdse aansluiting tussen coaching en activiteiten WSP
- Relatie opbouw met private partijen
- Vraaggericht werken door het aanbieden van passende kandidaten
- Aanbodgericht werken op basis van goede relaties en nazorg aan werkgevers

Opleiden

Taken en functies veranderen door de continu veranderende arbeidsmarkt. Hierdoor is een 'leven lang leren' noodzakelijk geworden. Om aan het werk te komen en blijven is (bij)scholing nodig.

Opleiden kan in verschillende vormen:

- **Diplomeren:** het behalen van een mbo-beroepsopleiding via BBL of BOL, hbo of universiteit.
- **Certificeren:** het halen van een certificaat, door het behalen van een vastgesteld deel opleiding gekoppeld aan een kwalificatiedossier. Dit is altijd in samenwerking met het bedrijfsleven.
- **Praktijkverklaring:** erkennen van vaardigheden doordat deze zijn aangetoond in de praktijk.
- **Leerwerktraject:** werken en leren combineren bij een sociaal ontwikkelbedrijf.

Voorbeelden van instrumenten Opleiden

- Certificaat (VCA, heftruck etc.)
- Kwalificatie (mbo, aangepast mbo, BBL, BOL)
- Leerwerktrajecten
- Praktijk leren in het mbo (praktijkverklaring)
- Open- en Edu-badges

Plaatsing

De professional bespreekt op basis van de mogelijkheden van de klant en de plaatsingsafspraken met de werkgever welke ondersteunde voorzieningen zorgen voor de beste kans van slagen op een duurzame match. De professional heeft hierin een informerende, adviserende en bemiddelende rol. De professional bespreekt daarbij de valkuilen en afbreekrisico's met de werkgever en de klant. Zij bespreken wat nodig is om de plaatsing duurzaam te laten slagen en maken afspraken over de nazorg.

Belangrijk aandachtspunt is om de klant zoveel mogelijk te betrekken bij de afspraken.

Voorbeelden van instrumenten Plaatsing

- Praktijkroute
- Loonkostensubsidie (LKS)
- Werkplekaanpassing
- Jobcoaching

Nazorg

Om de kans te vergroten dat de klant aan het werk blijft, is het van belang dat er nazorg wordt geboden als dat nodig is. Dit kan gaan om ondersteuning aan de klant, de werkgever en/of collega's. De duur, intensiteit en inhoud zijn afhankelijk van de behoefte. Dit kan variëren van monitoring door nabellen tot intensieve structurele begeleiding.

Sommigen gemeenten doen dit zelf, anderen kopen jobcoaching en/of andere ondersteuning in.

Voor werkgevers is de sleutel voor duurzame plaatsingen continuïteit, één aanspreekpunt, weinig wisselingen in de contactpersoon en snelle (re)actie in de nazorg.

Nazorg betekent ook tijdig handelen wanneer de plaatsing niet succesvol is, op zijn einde loopt of wanneer de klant de werkplek ontgroeit.

Voorbeelden van instrumenten Nazorg

Bevorderen duurzame inzetbaarheid (DI)

- Jobcoaching
- Ondersteuning werkgever
- Instrumenten DI

Basiskenmerk: Klantkenmerken*

De klantkenmerken zijn gebaseerd op het IGM en het Model van Wanberg (zie bijlage) en praktisch vertaald in samenwerking met diverse gemeentelijke organisaties. Hieronder worden de verschillende klantkenmerken beschreven. Er dient tenminste één klantkenmerk gekoppeld te worden aan een instrument.

* = Verplicht veld

1. Beroepskeuze, beroepsvoorkeur en beroepsoriëntatie

Dit kenmerk richt zich op het ondersteunen van de klant bij de beroepskeuze en een oriëntatie op de arbeidsmarkt. Denk bijvoorbeeld aan een bedrijfsbezoek, snuffelstage, beroepskeuze-/affiniteitentest of branchegerichte leerlijnen.

Voorbeelden van instrumenten

- Competentietesten
- Capaciteitentesten
- Loopbaancoaching
- Training kennis- en sollicitatiecentrum
- In-Werkweek
- Snuffelstage via uitzendbureau

2. Willen en geloof in eigen kunnen

Naar werk willen zoeken of willen participeren is de eerste stap naar werk of participatie. Volgens het integratieve gedragsmodel wordt willen of motivatie beïnvloed door drie aspecten. (1) Geloof in eigen kunnen, namelijk dat je denkt dat je het kunt doen. Je hebt er vertrouwen in dat je werk vindt of zal participeren. (2) De houding, oftewel de verwachte voor- en nadelen van werken/participeren ('wat levert het me op?'). (3) Sociale norm, oftewel wat vinden anderen wat je moet doen en wat doen anderen in mijn omgeving. Als veel anderen niet werken in iemands omgeving dan lijkt dat de norm. De motivatie kan meer uit iemand zelf komen, zoals leuk werk vinden ('intrinsiek') of meer van buitenaf, zoals geld verdienen met werk ('extrinsiek'). Mocht een klant bijvoorbeeld onvoldoende motivatie hebben om werk te vinden, dan kan deelname aan een werkervaringsplek bijvoorbeeld positieve invloed hebben omdat de klant anderen ziet werken en het 'geloof in eigen kunnen' wordt versterkt.

Voorbeelden van instrumenten

- Proefplaatsing
- Empowermenttraining
- Interne/externe jobcoaching

3. Sociale steun en netwerk

Het sociale netwerk, zoals familie, vrienden, kennissen, maar ook de begeleidende professional(s), kan een grote rol spelen bij het ondersteunen van een klant bij het zoeken, vinden en behouden van werk. Er zijn klanten waar een sociaal netwerk afwezig is en die in een isolement verkeren. Het is goed om in kaart te brengen wie in de omgeving aanwezig is om de klant te ondersteunen. Onder dit kenmerk kunnen dus instrumenten worden geplaatst die klanten ondersteunen bij het verstevigen of inzetten van het sociale netwerk en die de klant stimuleren om deel te nemen aan de maatschappij. Daarbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen praktische steun en emotionele steun. Bij praktische steun kan gedacht worden aan alle vormen van hulp/ondersteuning vanuit het sociale netwerk op praktisch gebied. Denk bijvoorbeeld aan hulp/ondersteuning bij het vinden van advertenties, het geven van tips voor schrijven van sollicitatiebrieven, of de klant wegbrengen naar een sollicitatiegesprek. Emotionele steun is dat mensen in het sociale netwerk iemand aanmoedigen om werk te vinden, complimenten geven als dingen goed gaan, maar ook ondersteunen bij het uiten van verdriet en teleurstelling.

Voorbeelden van instrumenten

- Sociale kaart
- Training netwerken
- Jobcoaching
- Empowermenttraining
- Sociaal casemanager
- Meehelpen in een buurthuis

4. Zelfregie/zelfsturing

Dit kenmerk is van belang op het moment dat de klant moeite heeft om richting te geven aan zijn of haar leven, of om doelen te stellen en deze doelen vervolgens te bereiken. Hierbij wordt rekening gehouden met de eigen sterke en zwakke kanten, interesses, waarden en ambities. Om de gestelde doelen te bereiken is het belangrijk om te kunnen reflecteren op het eigen gedrag, om te kunnen gaan met feedback, om te kunnen gaan met teleurstellingen en tegenslagen en in staat zijn om een alternatief plan te bedenken om je doel te bereiken. Instrumenten gericht op bijvoorbeeld het stellen van doelen, reflectie op het eigen gedrag en omgaan met bepaalde teleurstellingen en tegenslagen kunnen de klant ondersteunen om meer richting te geven aan zijn of haar (werk)leven.

Voorbeelden van instrumenten

- Coaching
- Empowerment training
- Workshop daklozen

5. Aandachtspunten klant

5.1 Psychosociale aandachtspunten

Psychische aandachtspunten hebben te maken met de invloed van iemands gevoelens en gedachten op zijn of haar functioneren. Men kan negatieve gevoelens ervaren (bijvoorbeeld somberheid, boosheid of angst, een omslaand humeur), minder goed cognitieve taken uitvoeren (bijvoorbeeld slechter concentreren, onthouden en denken), slechter omgaan met stress (bijvoorbeeld minder goed prikkels aankunnen), te maken krijgen met dwanggedachten en minder goed plannen en organiseren. Sociale aandachtspunten gaan over hoe iemand met andere mensen of instanties omgaat. Bij psychosociale aandachtspunten spelen zowel de psychische als sociale aandachtspunten die elkaar ook kunnen versterken.

Voorbeelden van instrumenten

- Verdiepende diagnose-instrumenten
- Psychodiagnostiek
- Training samenwerken
- (Wandel)coaching
- Sociaal casemanager
- Mindfulnessstraining

5.2 Lichamelijke aandachtspunten

Lichamelijke aandachtspunten gaan over beperkingen op fysiek vlak. Denk bijvoorbeeld aan beperkingen op het gebied van structurele, frequente of langdurige belastbaarheid. Of beperkingen op het gebied van reiken, buigen, duwen of trekken, tillen of dragen, lopen, zitten of staan, lopen, werken op hoogte; zicht en horen; fijne motoriek, fijn werk kunnen doen en handelingstempo; snelheid van werken of handelen. Ook kunnen er beperkingen zijn op het gebied van leefstijl. Denk bijvoorbeeld aan een gebrek aan beweging, gezondheidsproblemen door roken, slechte voeding, weinig slapen, of veel stress.

Voorbeelden van instrumenten

- Belastbaarheidsonderzoek/keuring
- Werkplekaanpassing
- Leer-werktrajecten
- Inzet hulpmiddelen
- Arbo-advies
- Arbeidsdeskundig advies

5.3 Praktische aandachtspunten

Praktische aandachtspunten gaan over beperkingen met betrekking tot de praktische voorzieningen waar een klant over beschikt. Denk bijvoorbeeld aan: kinderopvang, mantelzorg, mobiliteit/vervoer, schulden, justitie/detentie, huisvesting/woonsituatie (bijvoorbeeld dakloosheid, dreigende huisuitzetting, ernstige geluid- of stankoverlast, onveiligheid, afsluiting van gas en licht, niet meer in je huis kunnen wonen omdat aanpassingen nodig zijn), cultuuraspecten, en praktische gevolgen van verslaving (alcoholgebruik, drugsgebruik, gok-, game- en koopverslaving).

Voorbeelden van instrumenten

- Uitkomen met inkomen (STMR)
- Schuldhulpverlening
- Inkomencoach training on the job
- Budgetbeheer
- Training 'Jij en je zorgverzekering'
- Werknemerscheck
- Sociaal casemanager
- Sociaal raadsman/vrouw
- Makelaar kinderopvang
- Verstrekking van fiets of laptop

6. Basisvaardigheden

Dit zijn Nederlands lezen en schrijven; Nederlands kunnen verstaan en spreken (A1 (basis), A2, B1, B2 etc.); rekenen; digitale vaardigheden. Gaat onder meer over laaggeletterdheid.

Voorbeelden van instrumenten

- Taalondersteuning voor mensen met een lage leerbaarheid
- Flankerende taaltraining
- Leren communiceren in een groep
- E-learning gericht op het versterken van basisvaardigheden
- Digitale vaardigheidstraining

7. Sociale en culturele vaardigheden

Relevante sociale vaardigheden zoals communiceren, samenwerken, overleggen en afspraken nakomen. Netwerken en relaties kunnen opbouwen. Culturele vaardigheden gaan over het effectief kunnen leren, werken en leven met mensen van verschillende etnische, sociale en culturele achtergronden ("burgerschap").

Voorbeelden van instrumenten

- Training voor statushouders over werken in Nederland
- Sociale vaardigheidstraining
- Vrijwilligerswerk
- Werkervaringsplek
- Wonen in Nederland
- Fietslessen

8. Werknemersvaardigheden

8.1 Basis werknemersvaardigheden

Relevante vaardigheden als werktempo, arbeidsritme, gevoel voor arbeidsverhoudingen, doorzettingsvermogen, nauwkeurigheid, zelfstandigheid, verzorgd uiterlijk.

Voorbeelden van instrumenten

- Training werknemersvaardigheden
- Leer-werktrajecten
- Werkervaringsplek
- Coaching

8.2 Toekomstige werknemersvaardigheden

Zogenaamde '21st century skills' worden steeds belangrijker. Het gaat om vaardigheden als kritisch denken, creatief denken, probleemoplossend vermogen, informatievaardigheden en mediawijsheid.

Voorbeelden van instrumenten

- Training gericht op het versterken van toekomstige werknemersvaardigheden

9. Sollicitatievaardigheden

Sollicitatievaardigheden gaan over de vaardigheden die een klant kunnen helpen bij het vinden van (on)betaald werk. Denk bijvoorbeeld aan vaardigheden op het gebied van: werk zoeken, gebruik van het eigen netwerk en de inzet van sociale media, het opstellen van het cv en motivatiebrieven en het voeren van een sollicitatiegesprek. Daarnaast kan er worden gedacht aan de persoonlijke presentatie van een werkzoekende klant, de persoonlijke hygiëne, kledingkeuze en haardracht.

Voorbeelden van instrumenten

- Basistraining sollicitatievaardigheden
- E-learning sollicitatievaardigheden
- Cv-training (individueel/in een groep)
- Video pitch
- Training 'Presenteer jezelf'

10. Vakvaardigheden

10.1 Diplomen, certificeren en praktijkverklaring

- Diplomen; het behalen van een mbo-opleiding via BBL of BOL, hbo of universiteit.
- Certificeren; het halen van een (branchegericht)certificaat, door het behalen van een vastgesteld deel opleiding gekoppeld aan een kwalificatiedossier. Dit is altijd in samenwerking met het bedrijfsleven.
- Praktijkverklaring; erkennen van vaardigheden doordat deze zijn aangetoond in de praktijk.
- Leren leidinggeven en veilig werken.

Voorbeelden van instrumenten

- VCA-cursus
- EVC
- Heftruckdiploma
- Lasdiploma
- Inburgering
- Opleiding ICT

10.2 Werkervaring

Dit kenmerk richt zich erop dat de klant (meer branchegerichte) werkervaring opdoet. Ook zonder een diploma kan men namelijk competenties verwerven. Werkervaring kan ook via vrijwilligerswerk verkregen zijn.

Voorbeelden van instrumenten

- Leer-werktrajecten/werkervaringsplekken in verschillende branches
- Vrijwilligerswerk
- Stages

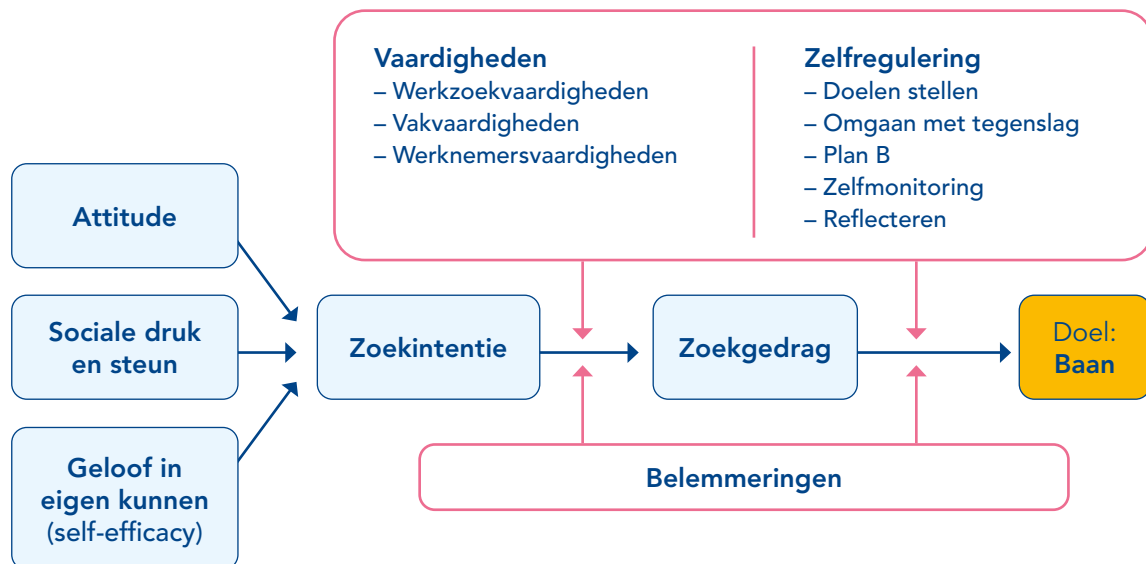
Bijlage: Theoretische modellen

Het integratieve gedragsmodel

Het 'Integrative Model of Behavioral Prediction' (Fishbein, 2008; Fishbein & Ajzen, 2010*) is een model dat uitgebreid is getest en toegepast op verschillende onderwerpen en gedragingen, ook op het werk zoeken en vinden (bijv. Blonk 2018; Van Hooft, 2016). De versie van het integratieve gedragsmodel (IGM) van Blonk (2018) weergegeven in Figuur 3 wordt gebruikt. Het IGM hanteert de drie kernbegrippen die in de re-integratie van mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie centraal staan: motivatie, gedrag en perspectief ofwel willen, kunnen en het te bereiken en vast te houden doel. Het model beschrijft hoe deze begrippen samenhangen en de concepten die daarop van invloed. Het willen oftewel de zoekintentie wordt beïnvloed door drie concepten: attitude, sociale norm en eigen-effectiviteit:

- **Attitude** (houding) ten aanzien van gedrag wordt bepaald door de verwachte positieve en negatieve gevolgen van dat gedrag;
- **Sociale norm** verwijst naar de sociale druk die een persoon ervaart. Deze bestaat uit:
 - a. *de descriptieve norm*, namelijk het aantal andere personen dat hetzelfde gedrag vertoont;
 - b. *de subjectieve norm*, die bestaat uit wat een persoon denkt wat belangrijke andere personen vinden wat hij/zij moet doen in combinatie met het belang dat de persoon hecht aan de mening van die personen;
- **Eigen-effectiviteit** ('self-efficacy') oftewel het 'geloof in eigen kunnen' is de verwachting van een persoon over de eigen mogelijkheden om het gedrag uit te voeren, ook onder moeilijke omstandigheden.

Om van willen naar doen te gaan zijn drie concepten van belang: vaardigheden, zelfregulering en belemmeringen. Interessant aan het IGM is dat het aangeeft dat aangrijpen op veranderbare concepten een kernaspect is van het begeleiden naar werk of participatie van klanten (wat) en dat je dat op verschillende manieren kan doen (hoe). Het IGM is een model waarmee de situatie en omstandigheden van de klant inzichtelijk kunnen worden gemaakt, het helpt de professional de informatie over de klant te wegen en op basis daarvan de interventies te structureren (Boermans, Van de Logt & Blonk, 2020).

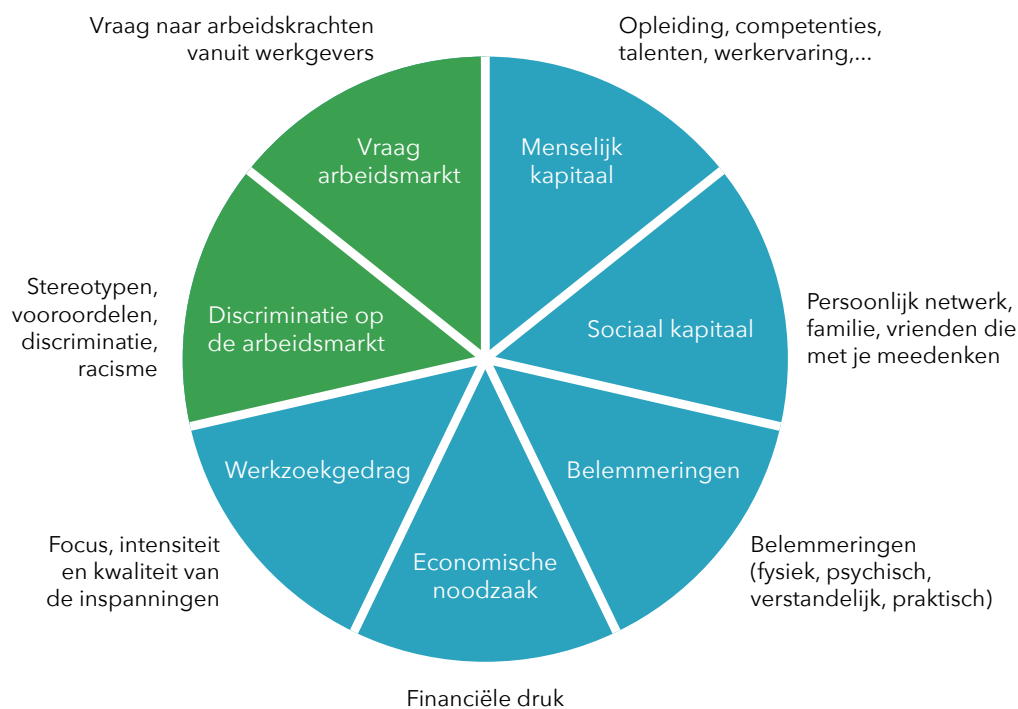

Figuur 3. IGM toegepast op werkzoekgedrag (naar Blonk, 2018).

* Dit model is de opvolger van het model van gepland gedrag (Ajzen, 1991), wat weer een vervolg is op het model van beredeneerd gedrag (Fishbein & Ajzen, 1975).

Model van kwetsbaarheid van Wanberg

Het concept belemmeringen uit het IGM is aangevuld met het model van kwetsbaarheid van Wanberg, Hough, en Song (2002). Figuur 4 geeft weer dat vijf van de zeven concepten van dat model betrekking hebben op kenmerken van het individu (Menselijk Kapitaal, Sociaal Kapitaal, Economische beloning, Belemmeringen (praktisch, psychisch, fysiek, verstandelijk) en twee concepten hebben betrekking op werkgevers (Discriminatie, Vraagversterking arbeidsmarkt).

Figuur 4. Model van kwetsbaarheid van Wanberg et al. (2002)

Referenties

- Ajzen I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Blonk, R.W.B. We zijn nog maar net begonnen. Oratie Tilburg University. 2018.
- Boermans, S., Van de Logt, J., Blonk, R.W.B. (2020). Gewogen maatwerk. Onderzoek naar implementatie van een interventie om methodisch handelen te bevorderen. Rapport voor ZonMw Programma Vakkundig aan het Werk. TNO: Leiden. Publ. Nr. 11492/060.42456
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention and behavior: An introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison - Wesley.
- Fishbein, M. (2008). A reasoned action approach to health promotion. *Medical Decision Making*, 28(6), 834-844.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (2010). *Predicting and changing behavior: The reasoned action approach*. Taylor & Francis.
- Van Hooft, E.A.J. (2016). Motivation and Self-regulation in Job search: A Theory of Planned Job-Search Behavior. In U.-C. Klehe, & E.A.J. van Hooft (Eds.), *Oxford Handbook on Job Loss and Job Search*. New York: Oxford University Press.
- Wanberg, R.C., Hough, L.M., & Song, Z. (2002). Predictive Validity of a Multidisciplinary Model of Reemployment Success. *Journal of Applied Psychology*, 87, 1100-1120.

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 82 00
info@vng.nl

oktober 2023

vng.nl